

همراه حافظ

تکبیت‌هایی از حافظ

مقدمه، گزینش و تعلیقات:

نازنین روحانی

دکتر هادی اکبرزاده

استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۲۷۳-۳۷-۲

سرشناسه: حافظ، شمس‌الدین محمد - ۷۹۲ق.

Hafiz, Shamsoddin Muhammad, 14th century

عنوان و نام پدیدآور: تکبیت‌هایی از حافظ / مقدمه، گزینش

و تعلیقات نازنین روحانی با نظارت هادی اکبرزاده.

مشخصات نشر: مشهد: نشر دستور، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص.

فروست: برگزیده متون فارسی: ۹.

شابک: 978-622-8273-37-2

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: بالای عنوان: همراه حافظ

موضوع: فارسی - قرن ۸ ق.

موضوع: Persian Poetry - 14th century

شناسه افزوده: روحانی، نازنین - ۱۳۸۲، مقدمه نویسنده

شناسه افزوده: اکبرزاده، هادی

رده‌بندی کنگره: PIR ۵۴۲۴

رده‌بندی دیویی: ۸۱۳۲ ق ۸

شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۲۳۰۹۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

تکبیت‌هایی از حافظ

مقدمه، گزینش و تعلیقات:

نازنین روحانی

با نظارت:

دکتر هادی اکبرزاده

استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان

طراح جلد: فزاد عبدلی بروجردی

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۴۰۳

قطع: پالتویی (۱۰۴ صفحه)

شمارگان: ۳۰۰ جلد، ۱/۲۰۰/۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مجتمع چاپ روز

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۲۷۳-۳۷-۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: مشهد، صندوق پستی ۹۱۸۹۵-۱۳۸۸

تلفن: ۰۹۱۵۳۱۴۸۲۷۷

پیام‌نگار: Dasturpress۹۳@gmail.com

وبگاه: dasturpress.com

فهرست

مقدمه / ۷

زندگی حافظ / ۷

دیوان حافظ / ۱۱

شعر و اندیشه حافظ / ۱۲

تک بیت‌ها و حافظ / ۱۹

منابع و مآخذ / ۳۳

www.ketab.ir

مقدمه

زندگی حافظ

شمس الدین محمد حافظ شیرازی یکی از بزرگترین غزل‌سرایان زبان فارسی و نامی جهان در قرن هشتم هجری است که پس از درگذشتش به "خواجۀ شیراز" و "لسان‌الغیب" شهرت یافت. او تخلص "حافظ" را به عنوان نام شعری خود برگزید. (نیازکار، ۱۳۹۶: ۱۷)

پدرش، بهاء‌الدین، به تجارت مشغول بود و حافظ پس از وفات پدر، با مادر و دو برادر خود زندگی کرد. او در اشعارش از مرگ این دو برادر یاد کرده که یکی در جوانی درگذشته و دیگری، خلیل عادل، در

سال ۷۷۵ هجری در ۵۹ سالگی وفات

یافت. (همان، ۱۸)

حافظ در دوران کودکی اش، در دکان خمیرگیری کار می کرده و در اوقات فراغت به مکتب خانه ای که نزدیک دکان بوده می رفته، مقدمات علوم را در آنجا فرامی گرفته و به قرائت قرآن می پرداخته است. (فخرالزمانی، ۱۳۶۲: ۸۵ نقل در نیازکار، ۱۳۹۶: ۱۸)

او سالیان دراز در پیشگاه استادان ادب فارسی و عربی و سرآمدان تفسیر قرآن و حکمت اسلامی حضور یافته و قرآن کریم را با چهارده روایت آن مازم کرده و تخلص شاعرانه خود را به همین مناسبت "حافظ" برگزیده است. حافظ در پایان این دوره دانش پژوهی، دریافت که علوم ظاهری، عطش حقیقت جویی را در او فرو نمی نشاند و به خودشناسی که کلید خداشناسی و پی بردن به راز هستی است، توانا نمی سازد؛ پس برآن شد که از شک عالمانه در دانسته های خود آغاز کند و از آنان که ادعای شناخت دارند، مدد جوید و مدّتی با خانقاه نشینان به سر برد ولی چون

مطلوب خود را نزد آنان نیافت، از خانقاه روی برتافت و افتان‌وخیزان در راه حقیقت گام نهاد. (خطیب رهبر، ۱۳۷۸: بیست و ششم و بیست و هفتم)

حافظ با آنکه هنرمند و اندیشه‌ور ژرف‌کاوی است، زندگی ساده‌ای داشت. نه حرص مال و منالی داشت، نه حبّ جاه و مقامی. نه گوشه‌گیر بوده است، نه صدرنشین. در گذران معیشت، طبعی انسان‌گیر و خشنود داشت. او نمونه اعتدال روح است. آنچه بر همه شئون زندگی و ذهن حافظ حاکم بوده و در شخصیتش ریشه‌دار و در شعرش نمودار است، گرایش به اعتدال و پرهیز از افراط است. (خرمشاهی، ۱۳۶۲: ۲۷ و ۲۸)

وی به شیراز دلبستگی تمام داشت و دوری از یار و دیار برای او دشوار بود. به همین دلیل، سفرهای او بسیار محدود بوده و بیشتر عمر خود را در شیراز گذرانیده است. (نیازکار، ۱۳۹۶: ۱۹ و ۲۰)

حافظ با اغلب سلاطین و وزیران عصر خود، جز با امیر مبارزالدین و شاه محمود پسر او و شاه زین‌العابدین پسر شاه‌شجاع،

مناسبت صمیمانه داشته و مورد توجه آنان بوده است. (همان، ۳۶)

شاه شیخ ابواسحاق، شاه شجاع، شاه یحیی، شاه منصور و... از جمله حاکمانی هستند که حافظ آنها را در اشعار خود ستوده است. (حسن‌لی، ۱۳۸۵: ۵۶)

دیوان حافظ سال‌ها پس از درگذشتش گردآوری شده و سامان یافته است. از نسخه‌های دست‌نویس دیوان حافظ، هیچ‌یک در زمان او نوشته نشده و هیچ دست‌خطی از خود او برجای نمانده است. (همان، ۲۲)

در سال ۷۹۱ هجری، حافظ جهان فانی را به امید سرای باقی بدرود گفت. جسم خاکی‌اش در مصلائی قدیم شیراز که گلگشت آن را آب رکن‌آباد سیراب می‌کند و حافظ در شعرهایش آن را به زیبایی ستوده، آرام می‌گیرد و تربتش آن‌گونه که خود سروده، قرن‌هاست که زیارتگاه رندان جهان است. (نیازکار، ۱۳۹۶: ۸۹)

پس از گذشت نزدیک به ۶۵ سال از درگذشت حافظ، "شمس‌الدین محمد معمای" که از سوی سلطان ابوالقاسم بابر

بهادر، در فارس فرمانروایی می‌کرد، در سال ۸۵۶ قمری عمارتی بر مزار او برافراشت که این بنا در طول روزگاران به دفعات بسیار تعمیر شد و تغییر یافت. تا اینکه در سال ۱۱۸۶ قمری، کریم‌خان زند بنایی تازه و عمارتی زیبا بر آن مزار ساخت. سنگ مرمرینی که امروزه هنوز بر مزار حافظ بازمانده است، از یادگارهای کریم‌خانی است. (حسن‌لی، ۱۳۸۵: ۷۹)

آرامگاه حافظ، قبله اهل دل است و از دیرباز از اطراف ایران و جهان، صاحب‌دلان به زیارت بر این آستان می‌روند و بر روح قبله‌ای او درود می‌فرستند. (خطیب‌رهبر، ۱۳۷۸: سی و سی و یکم)

دیوان حافظ

دیوان حافظ مجموعه اشعار اوست که شامل: غزلیات، قصاید، مثنوی‌ها، قطعات و رباعیات است. محمد گلندام اشعار پراکنده او را پس از درگذشتش مدون ساخت. (حافظ، ۱۳۶۹، ص صب_ قیا نقل در نیازکار، ۱۳۹۶: ۲۲)